

конів і принципів загальної риторики, тому що проблеми навчання вчителів професійному спілкуванню можуть бути успішно вирішеними тільки в тому випадку, якщо це навчання засноване на єдиній концепції.

В цьому випадку педагогічна риторика розглядається як навчальний предмет у системі професійної підготовки вчителя і як напрям наукових досліджень.

Література

1. Галузак В. М. Сутність і структура педагогічної компетентності вчителя. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. Серія: «Педагогіка і психологія». Випуск 48. Вінниця, 2016. С. 37-46.
2. Ладыженская Т.А. Живое слово: Устная речь как средство и предмет обучения. Москва: Флинта: Наука, 1998. 136 с.
3. Макович Х.Я., Вербицька Л.О., Капітан Н.О. Словник термінів і понять з риторики. Львів, 2016. 140 с.
4. Павлюк Р. Теоретичні основи творчої педагогічної взаємодії у сучасному освітньому середовищі [Електронний ресурс] Режим доступу. – https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3659/1/R_Pavliuk_PSH_6_FMLD_PI.pdf. – Заголовок з екрану.
5. Педагогічна риторика: історія, теорія, практика : монографія / За ред. О. А. Кучерук. Київ: КНТ, 2016. 258 с.
6. Словарь практического психолога / Сост. С.Ю.Головин. Минск: Харвест, 1997. 800с.
7. Ходанич Л. П., Палько Т. В., Професійне мовлення вчителя, короткий словник термінів, Ужгород. 201. 84 с.
8. Холковська І. Л. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів на основі рефлексивного підходу. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія.* 2019. Випуск 59. С. 103-109.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ЕТАПУ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ОСВІТІ

Бережанська Н. А.

***Аспірантка кафедри педагогіки,
професійної освіти та управління освітніми закладами
Науковий керівник – доц. Холковська І. Л.***

Інновації, що впроваджувалися наприкінці ХХ століття, характеризувалися у значній мірі стихійністю, відсутністю повноти усвідомлення всієї системи умов, засобів і шляхів здійснення інноваційного процесу. Інновації цього роду не завжди були пов'язані з повнотою наукового обґрунтування, частіше відбувалися на емпіричній основі, під впливом ситуаційних потреб. Вдалий унікальний досвід педагогів-новаторів був практично неповторний, нікому з інших педагогів, які намагалися втілити його в практику шкільного життя, не вдалося досягти високих результатів у педагогічній діяльності. Водночас варто зазначити, що в цей період педагогічне співтовариство було захоплене хвилею творчості [5].

Необхідність організації масової підготовки вчительства до інноваційної діяльності найбільш активно в педагогічній літературі почали обговорювати наприкінці вісімдесятих років ХХ століття. Це, на наш погляд, пов'язано з тенденцією переходу від авторської педагогіки до оформлення суспільно-педагогічних рухів (асоціації педагогів, інноваційні комплекси «Нова школа», «Євріка»). Водночас, не зважаючи на наявність окремих праць інноваційної тематики [1; 4; 5; 6; 8; 15],

дослідження специфіки інноваційної діяльності в галузі шкільної освіти, спектр проблем і напрямів її вивчення представлені у наукових публікаціях у незначній мірі, що, на жаль, відображало неготовність науковців до теоретичного осмислення практики.

Таким чином, вважаємо за необхідне зазначити, що інноваційна спрямованість в освіті проявляється найчастіше в переламні моменти розвитку суспільства. Крім того, будь-яка інноваційна освітня система розвивається в межах конкретного суспільства.

На сучасному етапі в системі освіти акцент зроблено на управлінні цілісним педагогічним процесом на науковій основі, розумінні всієї його складності, усвідомленому використанні механізмів і закономірностей педагогічної взаємодії, що сприяють розвитку особистості тих, хто навчається [14].

Управління інноваційними процесами здійснюється на загальнодержавному, регіональному рівнях та на рівні закладів загальної середньої освіти. Спільним для всіх рівнів управління освітою є прагнення подолати адміністративний стиль управління, мінімізувати бюрократичні зв'язки між рівнями управління, використовувати інтелектуальний та творчий потенціал педагогів, залучати науковців до вирішення проблем сучасної педагогічної практики.

Загальнодержавний рівень управління інноваційними процесами формує освітню політику, забезпечує нормативну базу для її реалізації. Основою нормативної бази інноваційної діяльності в освіті є закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про науково-технічну інформацію», «Про наукову і науково-технічну експертизу» [11; 12].

У державних документах наголошується на важливості організації інноваційної діяльності та визначаються її перспективи. Колегія Міністерства освіти і науки України окреслила пріоритетні напрями інноваційної діяльності галузевого рівня в сфері освіти: інноваційні технології навчання; інтерактивні методи навчання з використанням інформаційних технологій; створення комп'ютерно-орієнтованих методів систем навчання з різних предметів і навчальних дисциплін; розробка і впровадження новітніх дидактичних моделей та технологій профільного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах; розробка програмних засобів навчального та наукового призначення, новітніх програм, підручників, посібників та методичних матеріалів нового покоління, у тому числі – електронних [2; 13].

На думку О. Савченко, на загальнодержавному рівні формуються дві доміанти управління інноваційними процесами: запровадження державних стандартів і особистісно-орієнтованих методичних систем. При цьому на всіх рівнях має бути реалізовано поетапний підхід до створення науково-методичного супроводу інноваційного процесу, з метою досягнення цілісності, оптимального співвідношення зовнішнього і внутрішнього управління та самоуправління з поточним коригуванням результатів управлінської діяльності.

Одним з актуальних напрямів модернізації та інноваційного розвитку в освіті є STEM-орієнтований підхід до навчання. Він поєднує в собі елементи проєктного та міждисциплінарного підходів, що наразі визначаються кращими вчителями в сучасному світі. Його основою є процес інтеграції природничих наук, технології, математичних дисциплін та інженерної творчості. Всі ці галузі тісно пов'язані між собою на практиці, а тому їх вивчення у спільній площині дуже важливе [2].

Упровадження в освітній процес STEM-освіти дозволить учителям сформувати в учнів найважливіші характеристики, що визначають компетентного учня, а саме: вміння побачити проблему; вміння побачити в явищі більше проблемних аспектів і зв'язків; уміння сформулювати дослідницьке запитання і шляхи його вирішення; гнучкість як уміння зрозуміти нові погляди і водночас стійкість у відстоюванні власної позиції; оригінальність, відхід від шаблону; здатність до перегруповування ідей та зв'язків; здатність до абстрагування або аналізу; здатність до конкретизації або синтезу; відчуття гармонії в організації ідеї [2].

Застосування сучасних медійних та інформаційних технологій в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти сприяє всебічному розвитку учнів засобами інфо-медійної грамотності. Впровадження ІКТ-технологій на всіх етапах навчання, на уроках як математичного, природничого циклів, так і на заняттях гуманітарного циклу, заохочує учнів до розвитку інфо-медійної грамотності, що виступає в наш час основою для формування критичного сприйняття інформації, системного мислення, здатності логічно обґрунтовувати, аналізувати медіатексти, запропоновані ситуації, створює підґрунтя для прояву творчих, комунікативних здібностей [7].

Інфо-медійна грамотність допомагає учням завдяки використанню можливостей інформаційного поля (телебачення, радіо, інтернет тощо) краще зрозуміти навчальну інформацію, орієнтуватися у медіапросторі, свідомо спиратися на основні принципи функціонування різних засобів інформації [14].

Отже, моделювання професійної діяльності в умовах дидактичних ігор, які є «навчальним полігоном» для відпрацювання практичних умінь і навичок, надає змогу наперед, ще до безпосередньої практики в умовах та організаціях, трансформувати отримані знання під час вивчення окремих дисциплін у системний комплекс професійних дій, з якими майбутніх фахівців може приступати до професійної діяльності, вдосконалюватися, професійно зростати, а не навчатися азів професіоналізму методом спроб і помилок на реальному робочому місці. У процесі навчальної гри відбувається включення студента в наукову модель теорії професійної діяльності, що перетворює її в освітню імітаційну модель. Студент входить у світ навчальної гри, як у життя: починає діяти, пізнаючи невидиму межу між реальністю та умовністю, засвоює оптимальні зразки професійних дій, продукує більш ефективні варіанти професійної діяльності, що допомагає йому в пошуку її сенсу і формуванні професійної компетентності. Такі ігрові форми роботи, як, наприклад, Kahoot [8] можуть бути застосовані вчителями в освітньому процесі для перевірки знань учнів. Участь в іграх, створених за допомогою сервісу, сприяє спілкуванню та співпраці в учнівському колективі, підвищує рівень обізнаності в умовах використання інформаційно-комунікаційних технологій для розв'язання поставлених завдань.

Існує ще один вид сучасних медійних та інформаційних технологій в освітньому процесі – це віртуальні лабораторні роботи, які значно підвищують ефективність освітнього процесу і надають широкі можливості для формування та вдосконалення професійних навичок та інтуїції, а також розвивають творчі здібності обдарованих дітей [14].

Сучасні медійні та інформаційні технології дозволяють використовувати в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти можливості безпечного хмарного сервісу Microsoft Office 365. До переваг таких занять варто віднести

легке налагодження спілкування з колегами та учнями, командну роботу в реальному часі та його ефективне заощадження, врахування індивідуальних потреб кожного учня за допомогою універсального набору інструментів, щоб обмінюватись інформацією та бути на зв'язку на уроках і в позаурочний час [3].

Варто зазначити, що робота вчителів і учнів у хмарному середовищі дозволяє у віртуальному кабінеті розробляти та виконувати завдання різноманітних конкурсів та турнірів (Microsoft Office 365). Впровадження хмарного середовища у закладах загальної середньої освіти забезпечує можливість співпраці дорослих і молоді у різних проєктах, спільного доступу до матеріалів, що потребують додаткового обговорення тощо. Працюючи у Microsoft Office 365 з цікавими програмами учні розкривають власний творчий потенціал, вчать використовувати для розв'язання різноманітних задач розумні інструменти хмарного сервісу. Обдарована молодь, втілюючи свої ідеї за допомогою інструментів 3D-графіки та візуалізації, набуває незалежності у сучасному світі, що потребує здібних людей з критичним мисленням і розвинутою креативністю.

Отже, впровадження інноваційних підходів у діяльність закладів загальної середньої освіти зумовлює новітні форми організації занять, що приваблюють учнів своєю нестандартністю, оригінальністю, розширенням можливостей та перспектив. Інноваційність сьогодні є важливою характеристикою суспільства, яка забезпечує його конкурентоздатність. Завдяки інноваційному сценарію розвитку держави засобами освіти можна досягти ідеалів соціального благополуччя та процвітання [16]. Це свідчить про те, що заклади освіти повинні підготувати випускників, що здатні створити суспільство майбутнього та мати здібності прогнозування. У таких умовах є важливим поповнення нового покоління педагогів, які спроможні до інноваційної діяльності та володіють методологічною культурою на високому рівні. Основу таких змін складає моделювання інноваційного контексту майбутньої професійної діяльності вчителів.

Література

1. Адольф В. А., Ильина Н. Ф. Инновационная деятельность педагога в процессе его профессионального становления: монография. Красноярск, 2007. 204 с.
2. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання: Навч. посібник. Київ: ІСДО, 1993. 217 с.
3. Бахмач Л. А. Актуальні ідеї науково-педагогічної спадщини А.М. Алексюка *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2017. Вип. 57. С. 26–41
4. Бартків О. С. Готовність педагога до інноваційної професійної діяльності. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2010. № 42, С. 58–59.
5. Бондаренко Е. А. Технические средств обучения в современной школе: пособие для учителя и директора школы. Москва, 2004. 104 с.
6. Братошевська С. В. Реалізація STEM-освіти через проєктну діяльність: Київ, 2020. 30 с.
7. Гавриш І. В. Формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності. Харків: ХОНМІБО, 2005. 79 с.
8. Галузьяк В. М. Сутність і структура педагогічної компетентності вчителя. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М.Коцюбинського. Серія: «Педагогіка і психологія». Випуск 48. Вінниця, 2016. С. 37–46.
9. Егорова Ю. Н. Мультимедиа как средство повышения эффективности обучения в общеобразовательной школе. Чебоксары, 2000. 18 с.
10. Загребельна О. О. Дослідження проявів інтелектуальної та творчої обдарованості: теоретичний аналіз. *Обдарована дитина*. 2008. № 8. С. 63–67.
11. Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради України. –2014. – No 1556-VII

12. Закон України «Про освіту»: чинне законодавство станом на 05 червня 2018 року: Офіц. текст. Київ: Алерта, 2018. 120 с.
13. Зинченко А.П. Игровая педагогика (система педагогических работ Школы Г.П. Щедровицкого). Тольятти, 2000. 184 с.
14. Зимняя И.А. Компетентностный подход. Каково его место в системе подходов к проблемам образования? *Высшее образование сегодня*. 2006. № 8. С. 20–26.
15. Кадемія М.Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі. Вінниця, 2011. 220 с.
16. Олійник В. Система педагогічної освіти та педагогічні інновації. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2001. № 4. С. 61–69.

КРИТЕРІЇ СФОРМОВАНОСТІ МОРАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Бурдіян О. О.
Студентка магістратури ФДПОМ
Науковий керівник – проф. Галузяк В. М.

Проблеми морального виховання дітей завжди привертала увагу як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Психологічні механізми морального розвитку особистості розглядаються в наукових працях Л. Божович, М. Болдирева, М. Боришевського, Т. Гаврилової, О. Киричука, Л. Рувінського, Є. Субботського та ін. Педагогічні шляхи морального виховання молодших школярів розкриті в працях І. Бежа, А. Бойко, Т. Гуменникової, О. Матвієнко, А. Ліпкіної, О. Сідлецької, О. Сухомлинської, Г. Тарасенко та ін. Питанням з'ясування змісту моральної свідомості особистості, а також визначенню її структури значну увагу приділяли О. Богданова, В. Галузяк, М. Іванчук, Р. Павелків, В. Плахтій, М. Сметанський, І. Харламов та ін. Організаційні форми і методи морального виховання дітей на різних вікових етапах вивчали А. Богуш, І. Кухар, В. Петрова, О. Савченко, Н. Скрипченко, О. Смовська, Т. Поніманська, Л. Шульга, Т. Ященко та ін.

Психологічні та педагогічні дослідження таких вітчизняних науковців, як Н. Басюк, І. Бех, О. Богданова, С. Максименко, О. Матвієнко, О. Савченко та ін., переконливо доводять, що молодший шкільний вік є сензитивним для сприймання та засвоєння моральних цінностей. Ця особливість зумовлена характерними для цього вікового періоду ознаками: високою пізнавальною активністю, пластичністю психіки, готовністю сприймати, наслідувати, випробовувати себе, підвищеною емоційністю та чутливістю.

Формування моральної свідомості молодших школярів вимагає визначення чітких критеріїв і показників, на які можна було б спиратися, плануючи і здійснюючи виховну роботу, аналізуючи її ефективність. В етичній і психолого-педагогічній літературі поняття моральної вихованості трактується як рівень або міра моральної зрілості особистості, як вираження співвідношення між її поведінкою і моральними вимогами. Більшість авторів розуміє її як моральний розвиток особистості, відповідність її поведінки і переконань моральним нормам і цінностям суспільства [8, с. 96].

Так, розкриваючи поняття моральної вихованості, І. Мар'єнко трактує його як міру моральної зрілості, що виступає як сукупність кількісних і якісних показників, які характеризують моральне обличчя особистості і виражаються в її ставленні до моральних принципів суспільства. Виділяються три групи таких ставлень (позитивні, нейтрально-індиферентні та негативні) і відповідно – три рівні